

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК
ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка ІІМ курсу 261 групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Калашнікова Юлія Романівна

Керівник: доцентка Горлова А. В.
Рецензент: Головченко К.А.
директорка Херсонської гімназії № 16
з вивченням мов національних меншин
Херсонської міської ради

Івано-Франківськ–2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Формування soft skills учнів початкової школи як педагогічна проблема	7
1.1. Теоретичні основи розвитку soft skills молодших школярів в контексті соціалізації. Сутність понять «соціальна компетентність», «універсальні навички».....	7
1.2. Роль вчителя у формуванні soft skills в освітньому середовищі сучасної початкової школи.....	15
РОЗДІЛ 2 Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування soft skills молодших школярів	23
2.1. Сучасний стан сформованості соціальної компетентності учнів початкової школи.....	23
2.2. Експериментальна перевірка педагогічних умов формування soft skills учнів початкової школи шляхом впровадження програми «Вчимося жити у суспільстві».....	30
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	43
Додаток А Діагностична методика соціальної компетентності молодших школярів Перелигіної Є. А. та Фішман І. С.....	43
Додаток Б Діагностика компетентностей Беспалової Г. М.....	45
Додаток В Бланк спостережень за молодшими школярами.....	47
Додаток Г Година спілкування «Світ моїх захоплень».....	48
Додаток Д Тренінгове заняття «Хто такі друзі і як з ними дружити?».....	51
Додаток Е Кодекс академічної доброчесності.....	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні освіта, як складна, структурована система пізнання, є головним засобом формування сучасної повноцінної особистості. Значні зміни та перетворення, що відбуваються в наш час у світі, потребують відповідного перегляду підходів до процесу становлення Людини. Українська школа має спрямувати всі зусилля на розв'язання задач розвитку компетентностей кожного учня, які дадуть можливість оптимально адаптуватися до вимог суспільства, що постійно змінюються, ефективно взаємодіяти з оточенням, досліджувати та аналізувати події, активно впливати на них, змінювати світ і самого себе на краще. Тож пріоритетним завданням учителя початкової школи є формування соціальної компетентності молодших школярів. Соціальні цінності, знання та стратегії соціальної поведінки, якими починає оволодівати дитина, стануть підґрунтям розвитку відкритості особистості до світу, людей, всього нового і прогресивного. Особливо актуальним це питання стає в час напруженої ситуації в українському суспільстві та світі, в умовах воєнного часу та пандемії.

Передумовою розвитку соціальної компетентності молодших школярів може виступати формування м'яких, або гнучких навичок (soft skills), які допомагають людині не тільки в адаптації до оточуючих умов, а й в гармонійній взаємодії, діяльності, самореалізації.

Питання становлення соціальної компетентності у підростаючого покоління завжди було в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зміст та шляхи розвитку соціальної компетентності висвітлені в наукових доробках Н. Бібік, Г. Коберник, О. Савченко та інших. Структуру, педагогічні умови та шляхи

формування окресленої компетентності описано в публікаціях В. Басової, М. Докторович, Н. Ляхова, В. Цветкова та інших науковців.

Особливості формування соціальної компетентності молодших школярів шляхом розвитку soft skills ґрунтовно опрацьовано та проаналізовано у наукових доробках А. Бобро, А. Горлової, О. Савченко, К. Dimitrova та ін.

Ефективність розвитку соціальної компетентності в початковій школі перед усім залежить від особливостей організації освітнього процесу, змісту виховної роботи, створення умов для оволодіння учнями досвідом просоціальної поведінки.

Актуальність досліджуваної проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці, зумовили вибір теми магістерського дослідження **«Формування soft skills молодших школярів як передумова розвитку соціальної компетентності»**.

Об'єкт дослідження – освітній процес початкової школи.

Предмет дослідження – розвиток соціальної компетентності молодших школярів шляхом формування soft skills.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування soft skills як складової соціальної компетентності учнів початкової школи.

Гіпотеза дослідження. Формування soft skills як передумови розвитку соціальної компетентності молодших школярів набуде ефективності за таких умов:

1. Сформованість надпрофесійних, гнучких навичок у вчителя, створення такого освітнього середовища, що сприяє формуванню соціальної компетентності молодшого школяра, підтримці прагнення кожного учня до саморозвитку й самовдосконалення в процесі отримання досвіду просоціальної поведінки;

2. Систематичне використання інноваційних технологій у спільній роботі вчителя та учнів, що спрямовано на формування soft skills як підґрунтя соціальної компетентності;

3. Цілеспрямована робота з організації та участі у суспільно корисній діяльності для набуття практичних умінь комунікативної культури в процесі здійснення різноманітних соціальних взаємовідносин.

Відповідно до мети й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1) На основі аналізу наукових джерел опрацювати теоретичні засади розвитку soft skills молодших школярів та розкрити сутність понять «соціальна компетентність», «універсальні навички»;

2) Розкрити роль вчителя у формування soft skills в освітньому середовищі сучасної початкової школи;

3) Провести діагностику сучасного стану сформованості соціальної компетентності учнів початкової школи;

4) Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування soft skills молодших школярів шляхом впровадження програми «Вчимося жити у суспільстві».

Методи дослідження :

Теоретичні:

-аналіз науково-педагогічної літератури для визначення актуальних питань формування soft skills молодших школярів;

-метод періодизації, за допомогою якого встановлювалися якісні зміни в організації процесу формування м'яких навичок учнів початкової школи;

-системно-структурний метод застосовувався для характеристики теоретичних питань з пропонованої теми.

Емпіричні : педагогічне спостереження, бесіди, індивідуальні та групові обговорення.

Наукова новизна. Нами вперше проаналізовано педагогічні умови формування soft skills як складової соціальної компетентності учнів початкової школи.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути корисними для вчителів початкової школи, батьків, студентів ЗВО, які вивчають особливості формування соціальної компетентності молодших школярів, слухачів курсів удосконалення кваліфікації педагогічних кадрів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота пов'язана з напрямом наукових досліджень кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

Апробація результатів дослідження. Теоретичні опрацювання знайшли своє відображення у статтях «Шляхи розвитку soft skills як передумова формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи» та «Розвиток soft skills учнів початкової школи» в електронному альманасі «Магістерські студії» (Випуск XXII) ХДУ-2022.

Структура роботи: випускна робота має вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

РОЗДІЛ 1

Формування soft skills учнів початкової школи як педагогічна проблема

1.1. Теоретичні основи розвитку soft skills молодших школярів в контексті соціалізації. Сутність понять «соціальна компетентність», «універсальні навички»

Кардинальні зміни, що відбуваються в наш час у світі, перетворення у всіх сферах життя українського суспільства, модернізація освітньої системи та сучасні умови життя вимагають перегляду підходів до змісту і форм виховання молоді.

Сьогодні головною метою суспільства, як зазначено У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті, є створення таких умов, за яких кожна особистість мала би можливості для творчої самореалізації, саморозвитку та діяльності в ім'я демократичних цінностей.

Пріоритетнішим завданням сучасної початкової ланки освіти є формування «суб'єкта вільного і відповідального морального вчинку та свідомої діяльності» [1]. Становлення соціальної компетентності молодших школярів, саме вона визначає успішність в повсякденному житті та ефективність взаємодії з оточенням, мотивує до саморозвитку, стимулює соціальну активність.

Учень початкової школи з успішно розвиненою соціальною компетентністю відзначається відкритістю, володінням навичок просоціальної поведінки, бажанням активно змінювати на краще оточуючу дійсність та себе.

Навички просоціальної поведінки та соціальні цінності, що засвоєні в період шкільного дитинства, стають основою розвитку

гуманістично спрямованої повноцінної особистості. Саме тому формування соціальної компетентності молодших школярів, як інтегративної якості, має стати ключовим завданням початкової школи.

Дослідженням педагогічних умов та шляхів розвитку соціальної компетентності учнів початкової школи присвятили свої праці Н. Бібік, С. Данилейко, Г. Коберник, О. Савченко та ін. У дисертаційних роботах останніх років науковцями Н. Білоцерковець, Р. Скірко, О. Прашко ретельно проаналізовано та практично перевірено зміст та інструментарій формування соціальної компетентності молодших школярів. Особливості становлення соціальної компетентності молодших школярів розглянуто в працях С. Данилейко, Л. Кулакової, О. Юрченко та ін. Цікавими для нашого дослідження були навчально-методичні посібники з пропонованої теми В. Коваленко, І. Ніколаєску, Н. Басюк. Здійснивши аналіз психолого-педагогічної літератури з теми, ми дійшли висновку, що всі науковці підкреслюють ідею єдності та взаємозв'язку ціннісно-мотиваційного, когнітивного, інтерактивно-комунікативного та діяльнісного (поведінкового) компонентів соціальної компетентності [6]. Юрченко в своїх розробках підкреслює цілісність ціннісних установок особистості та її власних якостей, знань про соціальну реальність та особливості взаємодії з людьми, здатність оволодівати соціальним досвідом в процесі виконання різних соціальних ролей [17, с. 224].

Для нашого дослідження важливим було проаналізувати тлумачення понять «соціалізація» та «соціальна компетентність». В Українському педагогічному словникові дефініція «соціалізація» трактується як «процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості, передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних

зв'язків» [3]. М. Фіцула під поняттям «соціалізація людини» розуміє «перетворення людської істоти на суспільний індивід, утвердження її як особистості, залучення до суспільного життя як активної, дієвої сили» [15]. Коваленко наголошує на особливості соціалізації: «це двосторонній взаємозумовлений процес соціального становлення особистості, що відбувається шляхом входження індивіда в соціальне середовище шляхом інтеграції, адаптації, індивідуалізації цінностей до культури соціуму» [9, с. 5]. Процес соціалізації є підґрунтям для розвитку соціальної компетентності особистості. Життєдіяльність сучасної людини в Інформаційному просторі вимагає переосмислення та оновлення інструментарію соціалізації. Складові соціального середовища - політичні, економічні, духовні та соціальні компоненти сприяють формуванню відповідних ціннісних орієнтацій особистості.

Цілеспрямовані (на відміну від стихійних) впливи на підростаючу людину з метою допомоги в оволодінні та засвоєнні нею загальнолюдських та спеціальних знань, соціально значущих якостей, розкривають потенціал особистості, підсилюють її бажання саморозвиватися та самореалізовуватися «у діяльності, спілкуванні, пізнанні, в результаті чого удосконалюється її психічні і фізичні задатки й виробляється особистісний сенс життя» [7].

Головна роль розвитку соціальної компетентності, як інтегративної суб'єктної якості особистості, відводиться системі освіти. Важливість даного процесу полягає в тому, що соціальна компетентність визначає міру моральної відповідальності особистості за свою поведінку та вчинки у соціумі [5, с. 183].

Аналіз наукових джерел [6; 11, с. 3; 18] з досліджуваної теми дозволяє стверджувати, що в літературі накопичений багатий матеріал, в якому чітко визначаються три підходи до опрацювання та розуміння соціальної компетентності (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до визначення категорії «соціальна компетентність»

Соціальну компетентність трактують як *рівень адаптивності* до вимог середовища, як *інтегральну систему певних знань та навичок*, що допомагають адекватно функціонувати у соціумі, яка спрямована на взаємодію особистості з іншими людьми, з суспільством [5, с. 184].

Основні підходи до тлумачення категорії «соціальна компетентність» відображено в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Різноманітні підходи до трактування категорії «соціальна компетентність»

Дослідник	Характеристика сутності поняття
М. Докторович	«активний процес, який триває протягом життя людини, розгортається послідовно відповідно до психофізіологічного її потенціалу, набуваючи в кожному віковому діапазоні нових форм» [6, с. 144].
О. Кононко	«соціальна дійсність, сукупність особистісних рис, знань, умінь та навичок, які дозволяють ефективно виконувати соціальні ролі» [10, с. 195].
О. Ніколаеску	«процес і результат засвоєння і активного відтворення особистістю соціально-культурного досвіду (комплексу знань, умінь, цінностей, норм, традицій) на основі її діяльності, спілкування, здатності застосовувати досвід під час вирішення життєвих проблем, брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу, активність у командній роботі, запобігати конфліктам і вирішувати їх, бути толерантним у складних ситуаціях, проявляти емпатійність» [12].

Продовження таблиці 1.1

В. Новіков	«системоутворювальний компонент в структурі особистісної культури дитини, що забезпечує адекватне задоволення потреб на основі організації власної діяльності, регульованої рівнем соціальної обізнаності особистості, й представляє собою гармонійне поєднання компонентів, що її визначають: рушійні сили, знання та особистісна активність» [12].
Ящук І.П.	«невід’ємна складова процесу соціалізації, показник її успішності та перебігу, результат розвитку особистості в конкретний віковий період» [16].

Дослідники наголошують, що до структури соціальної компетентності мають бути включені знання, соціальні вміння та навички, а головне - рівень адаптації особистості до умов, що змінюються, до ефективного виконання соціальних функцій.

М. Докторович [6], досліджуючи процес становлення соціальної компетентності, виділяє такі етапи:

1. Соціальна адаптація (як пристосування особистості до соціокультурних умов, які змінюються);
2. Соціальна ідентифікація (як залучення людини до суспільних відносин та усвідомлення нею ролі та соціального статусу);
3. Індивідуалізація (формування якостей та властивостей особистості, які роблять її унікальною та цікавою для оточення);
4. Персоніфікація (високий рівень самоствердження та соціальної активності, що пов'язаний з діяльнісною сферою особистості) [6].

Дослідниця підкреслює, що протягом цих періодів особистість має набути «полярних умінь і рис – як спроможність налагоджувати партнерські стосунки, здатність до кооперації, так і достатній рівень конформності ...; як уміння обстояти власну думку, протистояти негативним впливам довкілля, так і невимушену толерантність, здатність пристосовуватися...; як високий оптимізм, котрий розширює поле віри в успіх на шляху до мети, так і песимізм, який надає змогу надолужити прогалини у знаннях і вміннях, що гальмують справу; як

збереження власного пропріуму, так і врахування норм, правил і бажань інших людей, підтримання недоторканості їхньої гідності» [6, с. 147].

Тож, структура соціальної компетентності визначається сукупністю компетентностей, зміст яких характеризується наявністю специфічних вмінь та навичок, представлених на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Структура соціальної компетентності

Як зауважує М. Докторович, формуванню соціальної компетентності, як набутої здатності особистості, та просоціальної поведінки у суспільстві, сприяють такі фактори:

- Задіяність до соціальної діяльності, що передбачає «активне долучення до різних видів і форм буденного практикування (опанування новими знаннями, оволодіння навичками, отримання нового досвіду»;
- Соціальний вибір дії (вмотивований вільний вибір, відповідно до інтересів та здібностей особистості);
- Суб'єкт- суб'єктна взаємодія соціальних партнерів, що забезпечена самоцінністю та недоторканості гідності кожного [6, с. 147].

Громадянське суспільство вимагає від сучасного навчального закладу відпрацювання та впровадження інноваційних підходів до

навчання та виховання, що забезпечують формування у здобувачів освіти необхідних компетенцій. Трансформації, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, потребують від людини володіння комплексом універсальні навичок, що забезпечуватимуть пристосовування до умов, що постійно змінюються. Володіння такими компетенціями в країнах Європейського Союзу вважається функціональною грамотністю (functional literacy), мінімальний рівень якої «необхідний кожному європейцю для того, аби «вписатися» в суспільство й не бути «соціальним інвалідом», дозволить професійно зростати».

Вже кілька років у багатьох країнах Європи та США формується поняття гнучких (м'яких) навичок (soft skills), які протиставляються жорстким (hard skills) – вузькопрофесійним навичкам.

Жорсткі, або спеціальні, навички є характерними для конкретної сфери діяльності та використовуються, зазвичай, у формалізованому процесі. М'які навички, «навички успішності», «універсальні навички», «метапредметні навички», «соціальні навички» є міжпрофесійними, сприяють швидкій адаптації до нових умов та розв'язанню задач різного рівня [8, с. 152].

За висновками досліджень компаній Microsoft, SkillsYouNeed та Forbes, найважливішими з універсальних компетенцій є лідерські якості, навички роботи у команді, ораторські та комунікативні здібності, вміння переконувати, конфлікт-менеджмент, креативність, ґрунтовні комп'ютерні знання та здатність до «ре-інжинірингу» – готовність діяти в новий спосіб, менеджмент проектів, тайм-менеджмент, управління емоціями та навіть організацію харчування, сну і догляду за тілом, письменницьку майстерність і базові математичні знання і високий рівень самоорганізації.

Отже, м'які, гнучкі, надпрофесійні навички також називають соціально-комунікативними і трактують як «комплекс

неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність праці і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою» [14], «бажані якості для певних форм зайнятості, які не залежать від набутих знань: до них відносяться здоровий глузд, вміння ладити з людьми, позитивний гнучкий настрій» [19, с. 453].

Науковці Кірдан О. та Кірдан О., досліджуючи ознаки гнучких, надпрофесійних навичок, зауважують, що кожна з них: «охоплює компетентності, що сприяють самореалізації майбутніх фахівців та є індивідуалізованими за змістовим, цільовим, часовим та особистісним виміром; складновимірюваний соціокультурний та педагогічний феномен, який формується та забезпечується цілісністю і єдністю освіти та власного досвіду особистості; є сукупністю компетентностей, якостей, умінь, здібностей, процесів, що уможливають успішну професійну діяльність у швидкозмінюваних та/або невизначених умовах; сприяють та підвищують здатність здобувачів вищої освіти адаптуватися до змін у професійній діяльності та житті» [8, с. 152].

Соціальні навички взаємодії можуть допомогти дитині, а згодом дорослому, «орієнтуватися в оточенні, ефективно працювати з іншими, досягати своїх цілей» [18, с. 910].

Наявність низки soft skills завжди дає перевагу людині за наявності рівних академічних знань або однакових технічних навичок, тож забезпечує конкурентоспроможність особистості. Динамічне середовище, що оточує дітей, навантажує їх інформацією, для сприйняття якої необхідні розвинене критичне мислення та емоційний інтелект [18, с. 910].

Отже, формування надпрофесійних навичок в молодого покоління є пріоритетним завданням психолого-педагогічної науки. З перших днів дитини в школі слід окреслити вектор розвитку soft skills як основи соціалізації та життєвої компетентності учнів. Оскільки молодший

школяр є рівноправним суб'єктом педагогічної взаємодії, завдання учителя полягає у створенні оптимальних умов безпечного освітнього середовища, що ґрунтуються на ідеях педагогіки партнерства і мають на меті всебічний розвиток громадянина України. Роль вчителя початкової школи у формуванні соціальної компетентності учнів є безперечною. Від розвитку його педагогічної майстерності, від балансу «м'яких» та «жорстких» навичок, залежить ефективність освітнього процесу та успішність вихованців педагога.

1.2. Роль вчителя у формування soft skills в освітньому середовищі сучасної початкової школи

Сьогодні, в надскладних умовах воєнного часу та пандемії, українська система освіти проходить відповідальний та особливий етап свого розвитку, який характеризується кардинальним переглядом сформованих у свідомості педагогів професійних стереотипів. Глобалізаційні процеси, які характеризують сучасний етап розвитку цивілізації, породжують тенденцію побудови універсального світу, а безперервне новаторство стимулює до пошуку творчих особистостей, які долатимуть кордони середніх можливостей та передають досвід людства молодому поколінню задля перетворення оточення на краще [5, с. 186]. Нова українська школа вимагає перегляду пріоритетів у підготовці вчителів початкової школи. Сучасний педагог, за переконанням О. Біляковської, має не тільки володіти інноваційними освітніми технологіями, а й «адаптувати їх до потреб освітнього середовища, створювати та впроваджувати власні розробки, організувати процес навчання на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів» [20, с. 175].

В оновленому образі вчителя, оскільки він взаємодіє з новим поколінням, мають міститися безліч ролей – від радника та тьютора –

до «фасилітатора такого, що володіє певним комплексом «hard skills» та «soft skills», необхідним для здійснення ефективної професійно-педагогічної діяльності» [20, с. 176].

Отже, у сучасному світі, щоб стати успішним фахівцем, педагогом, важливо володіти не тільки професійними знаннями, а й особистими якостями, що допомагають ефективній комунікації між людьми та досконалому оволодінні професією. Формування спеціаліста розглядається як формування гнучкої, здатної успішно адаптуватися до мінливих умов, діяльності особистості. Комунікабельність, відповідальність, ініціативність, критичне мислення, вміння спілкуватися, працювати у команді, переконувати, вирішувати проблеми, приймати рішення, керувати своїм часом, мотивувати себе та інших і багато іншого – ключ до вирішення проблем працевлаштування, конкурентноспроможності та ефективності професійно-педагогічної діяльності.

Враховуючи змістові, компонентні та характерологічні ознаки соціальної компетентності ми дійшли висновку, що ефективною передумовою її формування може виступати розвиток soft skills майбутнього вчителя початкової школи. Адже, до провідних якостей та вмінь особистості XXI ст. відносять: лідерські якості, здатність «заразити ідеєю»; критичний характер мислення та активність; відкритість всьому новому та вміння в ньому орієнтуватися; комунікативні навички; вміння знаходити та обробляти інформацію; бажання та прагнення постійно самовдосконалюватись та ін.

Перераховані вище навички особистості реалізуються в єдиній дефініції - soft skills. В українській мові використовується термін «гнучкі» або «м'які» навички, а також універсальні, або ж надпрофесійні навички. Опозицією дефініції soft skills використовується термін hard skills, або «жорсткі» навички, які визначають суто професійні навички. Про важливість володіння «гнучкими» навичками говориться, зокрема, у

дослідженні, проведеному Федеральним інститутом професійної освіти в Бонні, яке виявило, що професійний успіх фахівця у 40% випадків залежить від soft skills [9].

Аналіз наукової літератури доводить, що розкриваючи сутність soft skills, вчені визначають їх, як:

- уніфіковані навички та особистісні якості, які підвищують результативність роботи та взаємодію з людьми;
- комунікативні та управлінські таланти;
- соціальні навички;
- комунікативні та лідерські навички;
- навички та особистий досвід, отримані через додаткову або інформальну освіту, з метою професійного розвитку [2, с. 117].

Визначившись із сутністю та змістом досліджуваної категорії, можемо стверджувати, що важливою специфічною особливістю соціальної компетентності, яка притаманна й soft skills, є те, що вони надпрофесійні, мають соціально-особистісний характер, являють собою навички управління знаннями, а також вміння та здатність до соціальної взаємодії, адаптації до різноманітних нестандартних ситуацій, демонструючи вміння спілкуватися, приймати рішення, направляти конфлікти в продуктивне русло та ін. Перелічені вище властивості є невід'ємною складовою майстерності вчителя початкової школи, які формуються під час здобуття вищої освіти.

Проблему розвитку soft skills як передумову формування соціальної компетентності майбутніх педагогів вирішено в освітньому процесі Педагогічного факультету Херсонського державного університету. До варіативної складової додано освітню компоненту вільного вибору «Формування Soft Skills майбутнього професіонала», яка містить теоретичну та практичну складові.

Метою дисципліни є не тільки розкриття особливостей та специфіки soft skills – основи соціальної компетентності та навичок

майбутньої професійної діяльності, а й озброєння здобувачів ефективними механізмами підвищення їхньої якості шляхом розвитку

- гнучкості та здібності адаптуватись;
- навичок взаємодії;
- умінь розв'язувати проблеми нестандартними способами;
- креативності;
- навичок міжособистісних відносин;
- вміння працювати в команді.

Важливими завданнями курсу є

1) розвиток у майбутніх вчителів початкової школи уявлень про soft skills, їхню роль в успішній професійній діяльності;

2) ознайомлення з напрямками цілеспрямованого професійного вдосконалення;

3) формування умінь використовувати оптимальні моделі поведінки в різних ситуаціях; глибоко розуміти власні інтереси та інтереси зацікавлених у взаємодії сторін; працювати в команді; швидко і чітко орієнтуватися в ситуації, критично аналізувати інформацію та розставляти пріоритети; робити кращий вибір за наявності альтернатив; зберігаючи мету, прилаштовуватись відповідно до нових умов; бути стресостійким до навантажень; вміти досягати поставленої цілі;

4) залучення здобувачів до позитивного досвіду аналізу та створення якісного медіапродукту;

5) формування готовності навчатися впродовж життя, що є невід'ємним компонентом повноцінної професійної підготовки та передумовою продуктивної діяльності у будь-якій галузі і підвищення конкурентоспроможності людини [4].

Здобувачі опрацьовують такі важливі теми, як: «Універсальні компетенції сучасного професіонала», «Розвиток організаційних навичок та тайм-менеджмент», «Формування комунікативних навичок», «Розвиток життєвих навичок», «Розвиток медіакомпетентності» та

«Основи фінансової грамотності». Варто зазначити, що теми дисципліни пов'язані з реалізацією ідей, сформульованих у Професійному стандарті вчителя початкових класів, де зазначено: «До загальних компетентностей увійшли громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька». До переліку професійних компетентностей, окрім мовно-комунікативної та предметно-методичної, також увійшли:

- інформаційно-цифрова;
- психологічна;
- емоційно-етична;
- педагогічне партнерство;
- інклюзивна;
- здоров'язберезувальна;
- проєктувальна;
- прогностична;
- організаційна;
- оцінювально-аналітична;
- інноваційна;
- рефлексивна;
- здатність до навчання впродовж життя [13].

Освітня компонента розрахована на 90 годин з яких: 16 годин відведено для лекційних занять, 14 годин – семінарські заняття у формі тренінгу та 60 годин для самостійної роботи. Результатом опанування теоретичною та практичними складовими освітньої компоненти є розширення уявлень здобувачів про універсальні компетенції сучасного професіонала, відпрацювання засобів формування комунікативних навичок та навичок роботи у команді (нетворкінг, онбордінг, сторітеллінг, техніка «Я-висловлювання» та ін.), оволодіння навичками врегулювання конфліктів, розвиток особистісних життєвих навичок (стресостійкість, емоційний інтелект, емпатія та ін.) та системно-функціонального мислення; медіаграмотність.

Ефективним інструментарієм формування соціальної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в межах вивчення курсу є підготовка доповідей з найсучасніших тем, відеофрагментів, презентаційних матеріалів, ментальних карт та педагогічного есе, розробка сценаріїв соціальних проєктів для початкової школи, які пропонуються до виконання у груповій формі, що дає змогу встановлювати соціальні взаємини між учасниками груп та відпрацьовувати набуті знання на практиці. Найдієвішими вправами, які допомагають майбутнім вчителям розвивати соціальну компетентність молодших школярів, було названо такі: «Шкала самооцінювання готовності до змін», «Моделювання соціальної складової освітнього середовища», «Рецепт якісної взаємодії», «Метод Уолта Діснея», обговорення та аналіз педагогічних ситуацій, підготовка проєкту для молодших школярів «Знаю, дію, допомагаю!».

Важливо, що особистісне зростання стало пріоритетним напрямком для здобувачів освіти Педагогічного факультету. Свої професійні і надпрофесійні навички майбутні вчителі початкової школи розвивають систематично на курсах та сертифікатних програмах шляхом участі в проєктах на багаточисельних онлайн-платформах. Результати проведеного анкетування, респондентами якого були здобувачі освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, виявили найпопулярніші інтернет-ресурси, на яких студенти опрацьовують професійні та особистісні навички і отримують сертифікат:

- український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus» - 36 %;
- портал Дія. Цифрова освіта – 21 %;
- освітній проєкт «На Урок» - 16 %;
- студія онлайн-освіти EdEra – 14 %;
- освітній Хаб - EduHub.in.ua – 9 %;
- портал безперервного навчання СуХаРі – 4 % [5, с. 187].

Ефективним засобом оволодіння майбутніми вчителями соціальним досвідом є організація та проведення заходів, пов'язаних з волонтерською діяльністю.

Здобувачі освіти розробляють сценарії та проводять акції «Театр в гостях у дітей», «Донорство», «Захисникам України – наша допомога!», «Збери дитині речі та іграшки», «Будинок для домашніх улюбленців», «Зустрічайте Святого Миколая», «Цукерка за цигарку», «Різдвяне диво» та ін.

Волонтерський рух сьогодні є проявом молодіжної субкультури, що активно впливає на формування активної громадянської позиції майбутніх учителів початкової школи.

Розвиток soft skills майбутніх педагогів відбувається систематично в таких видах діяльності:

- організація та проведення факультетських свят, літературних конкурсів, заходів здоров'язберезувального та екологічного спрямування ;

- проведення профорієнтаційної роботи в закладах освіти Херсона;

- листування та підтримка зв'язку в соціальних мережах з випускниками та ін.

Вдале поєднання елементів теоретичної та діяльнісної моделей, врахування інтересів та вибору особистісної освітньої траєкторії в процесі набуття досвіду просоціальної поведінки допомагає майбутнім вчителям початкової школи розвинути власні soft skills. Це, в свою чергу, дає можливість педагогові створювати умови для ефективного формування соціальної компетентності молодших школярів [5, с. 187].

Таким чином, здійснивши аналіз наукових джерел та врахувавши досвід педагогів-практиків, можна стверджувати: допомогти учням початкової школи оволодіти соціальними навичками та бути компетентними може виключно значущий, авторитетний учитель, який сам здатен орієнтуватися у постійно мінливих умовах життя та успішно

взаємодіяти з соціальним довкіллям. Ефективним інструментарієм формування соціальної компетентності сучасної особистості молодшого школяра є система розвитку soft skills.

Наступним завданнями нашого дослідження було вивчити сучасний стан сформованості соціальної компетентності учнів початкової школи та окреслити ефективні шляхи розвитку soft skills учнів для кращого оволодіння молодшими школярами соціальними навичками.

РОЗДІЛ 2

Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування soft skills молодших школярів

2.1. Сучасний стан сформованості соціальної компетентності учнів початкової школи

Розвиток соціальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку є однією з найбільш актуальних проблем сучасної початкової освіти, оскільки рівень сформованості цієї компетентності у дитини визначає її успішність у повсякденному житті, мотивує її засвоювати соціальні позиції, змінювати навколишню дійсність і самого себе.

Дитина, у якої сформована соціальна компетентність, характеризується відкритістю до суспільства, володіє навичками соціальної поведінки, сприймає соціальну інформацію та їй властиве велике бажання пізнавати оточуючий світ. Навички соціальної поведінки, які формуються у школяра можуть слугувати фундаментом розвитку повноцінної особистості в майбутньому. Тому, головним завданням сучасних педагогів, є цілеспрямована та систематична допомога учням у побудові поведінкових стратегій, а формування і розвиток соціальної компетентності повинен стати одним із головних напрямів роботи у закладах загальної середньої освіти. Сучасна напружена ситуація в українському суспільстві актуалізує проблему формування соціальної компетентності молодших школярів та пошук ефективних шляхів її розвитку.

В Розділі 1 нами було визначено, що soft skills – це ті вміння, навички та компетенції, які необхідні учню для спілкування, взаємодії не тільки у навчальній та професійній діяльності, а й у повсякденному житті. З цього випливає, що саме розвиток soft skills в учнів початкової

школи сприятиме успішній соціалізації дитини у суспільстві. В освітньому середовищі слід наголошувати на розвитку комунікативних навичок, норм та правил соціальної поведінки молодших школярів, засобами групової роботи, а також у мікрогрупах.

З метою вирішення завдань дослідження нами було визначено структурні компоненти поняття соціальна компетентність молодшого школяра, а також визначено критерії та рівні сформованості досліджуваного феномену, що дало змогу провести діагностику соціальної компетентності учнів початкової школи.

Респондентами нашого дослідження виступали молодші школярі 3 - Г класу Херсонської багатoproфільної гімназії № 20 імені Бориса Лавренюва. У дослідженні взяли участь 31 учень (16 – дівчат та 15 - хлопців).

Рівень сформованості соціальної компетентності молодших школярів діагностувався за трьома компонентами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Діагностика компонентів соціальної компетентності учнів

№ п.п.	Компоненти	Рівні			Діагностичні методики
		Низький	Середній	Високий	
1.	Мотиваційний	Дитина не бере участі у соціальній діяльності; мотиви досягнення успіху відсутні; не цінує творчість; відсутнє ціннісне ставлення до себе та інших.	Дитина недостатньо прагне участі у соціальній діяльності; мотиви досягнення успіху ситуативні; недостатньо цінує творчість; ситуативне ціннісне ставлення до себе та інших.	У дитини наявне прагнення до прояву себе у соціальній діяльності; переважання мотивів досягнення успіху; цінність творчості; ціннісне ставлення до себе та інших.	Визначення рівня мотивації учнів до застосування навичок соціальної поведінки, відкритості, пізнання оточуючого світу (діагностична методика Перелигіної Є. А. та Фішман І. С.)

Продовження таблиці 2.1

2.	Когнітивний	Дитина має елементарні уявлення та за вимогою вчителя дотримується норм і правил спілкування та поведінки у суспільстві; не використовує продуктивні способи взаємодії у діяльності; знає власні особливості, які сприяють досягненню успіху.	Дитина має уявлення та періодично дотримується норм і правил спілкування та поведінки у суспільстві; знає продуктивні способи взаємодії у діяльності; знає власні особливості, які сприяють досягненню успіху.	Дитина знає та дотримується норм і правил спілкування та поведінки у суспільстві; знає продуктивні способи взаємодії у діяльності; знає власні особливості, які сприяють досягненню успіху.	Знання, уміння, навички які характеризують сформованість соціальної компетентності у молодших школярів (діагностична методика Беспалової Г. М.)
3.	Діяльний	У дитини не сформовані навички та способи соціально значущої діяльності; вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності; навички емоційної саморегуляції; володіння методами організації своєї поведінки; навички проблемно-дозвільної поведінки.	У дитини на достатньому рівні сформовані навички та способи соціально значущої діяльності; вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності; навички емоційної саморегуляції; володіння методами організації своєї поведінки; навички проблемно-дозвільної поведінки.	У дитини сформовані навички та способи соціально значущої діяльності; вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності; навички емоційної саморегуляції; володіння методами організації своєї поведінки; навички проблемно-дозвільної поведінки.	Застосування норм поведінки у суспільстві, комунікабельність, відкритості (спостереження за учнями класу)

Мотиваційний компонент включає наступні показники: прагнення до прояву себе у соціальній діяльності; переважання мотивів досягнення успіху; цінність творчості; ціннісне ставлення до себе та інших. Цей компонент досліджувався шляхом використання діагностичної методики

Перелигіної Є. А. і Фішман І. С. (Додаток А). Метою проведення цієї діагностики є виявлення рівня мотиваційного компонента соціальної компетентності учнів.

Аналіз результатів діагностики показав, що високий рівень мотиваційного компонента мають 6 учнів, середній рівень 22 учні та низький рівень притаманний 3 учням (рис. 2.1).

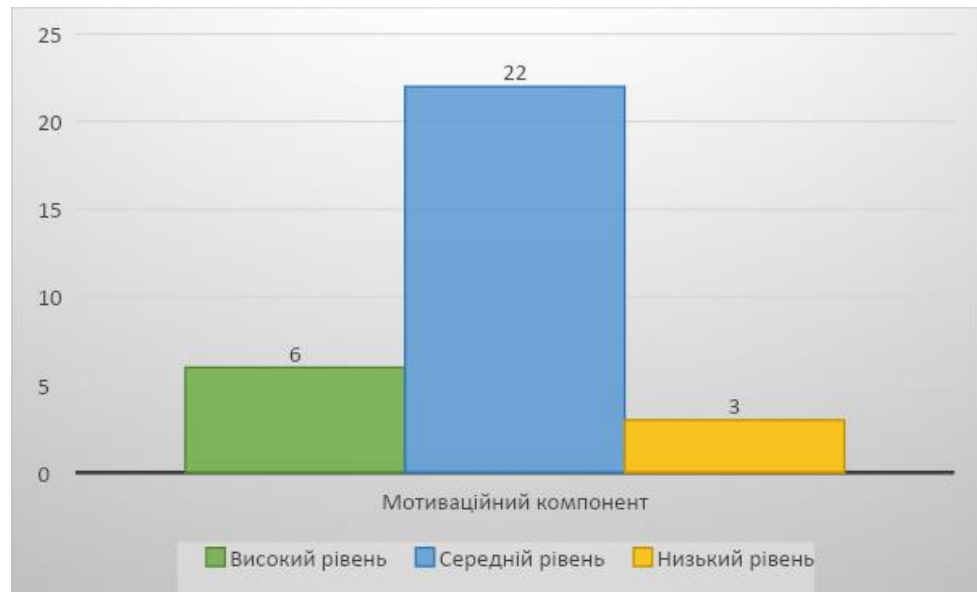

Рис. 2.1 Рівень сформованості мотиваційного компоненту соціальної компетентності молодших школярів

Молодші школярі з високим рівнем мотиваційного компонента прагнуть проявити себе в соціальній діяльності, прагнуть досягати успіхів, цінують творчість та проявляють ціннісне ставлення до себе та інших людей.

Учні із середнім рівнем сформованості мотиваційного компонента соціальної компетентності недостатньо прагнуть проявляти себе в соціальній діяльності та досягнення успіхів, недостатньо цінують творчість та недостатньо ціннісно ставляться до себе та іншої особи.

Учні з низьким рівнем сформованості мотиваційного компонента не прагнуть проявляти себе в соціальній діяльності та досягненні успіхів, не цінують творчість.

Когнітивний компонент характеризується наступними показниками: знання норм і правил спілкування та поведінки у суспільстві; знання продуктивних способів взаємодії у діяльності; знання власних особистісних особливостей, які сприяють досягненню успіху. Цей компонент досліджувався шляхом проведення діагностики компетентностей Беспалової Р. М. (Додаток Б). Метою проведення цієї діагностичної методики було визначення рівня когнітивного компоненту соціальної компетентності учнів 3 – Г класу.

Аналіз результатів діагностики показав, що високий рівень когнітивного компоненту соціальної компетентності мають 9 учнів та середній рівень 22 учні (рис. 2.2).

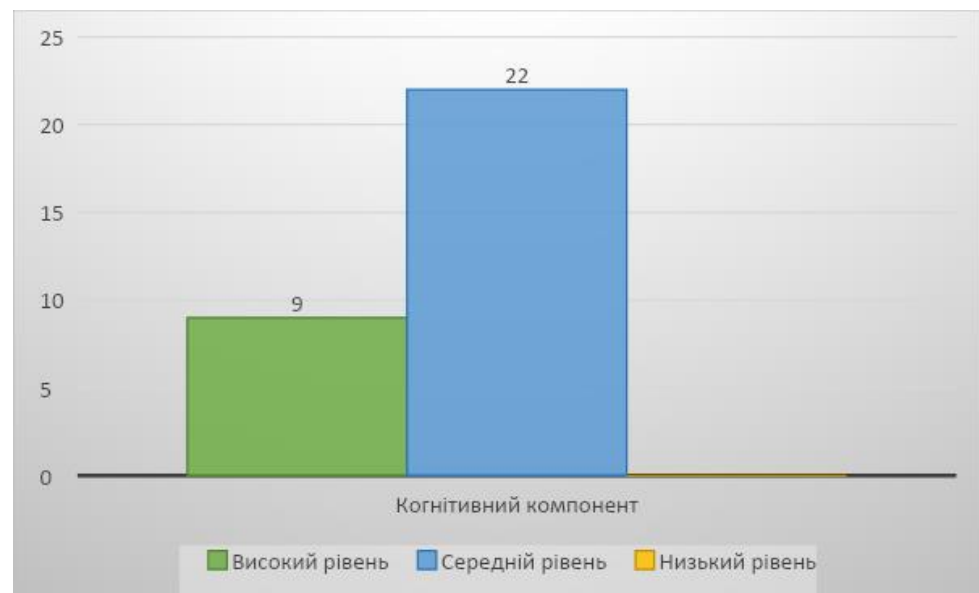

Рис. 2.2 Рівень сформованості когнітивного компоненту соціальної компетентності молодших школярів

Учень з високим рівнем когнітивного компоненту знає норми, правила спілкування та поведінки в суспільстві, продуктивні способи взаємодії у діяльності та власні особистісні особливості, що сприяють досягненню успіху.

Учень із середнім рівнем когнітивного компоненту має недостатньо знань про норми та правила спілкування і поведінки в суспільстві.

Учень з низьким рівнем когнітивного компоненту погано знає норми та правила спілкування та поведінки в суспільстві, хаотично використовує продуктивні способи взаємодії у діяльності.

Діяльнісний компонент характеризують наступні показники: сформованість навичок та способів соціально значущої діяльності; вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності; навички емоційної саморегуляції; володіння методами організації своєї поведінки; навички проблемно-дозвільної поведінки. Для дослідження рівня сформованості діяльнісного компоненту нами було проведено педагогічне спостереження за учнями (Додаток В). Метою проведення спостереження було виявлення рівня сформованості діяльнісного компонента соціальної компетентності респондентів.

Аналіз результатів спостереження показав, що високий рівень діяльнісного компонента має 11 учнів, середній рівень 17 учнів та низький рівень 3 учні (рис. 2.3).

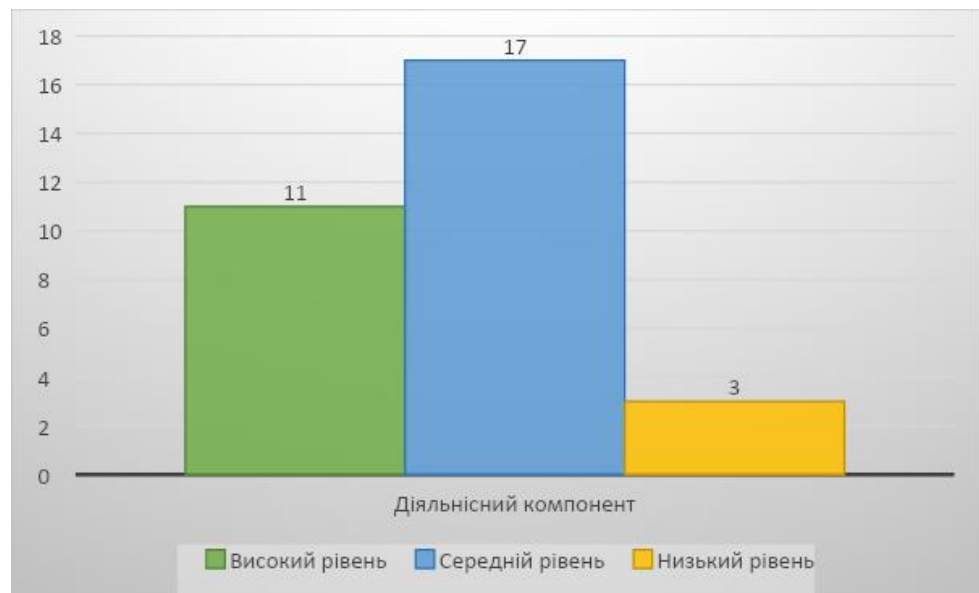

Рис. 2.2 Рівень сформованості діяльнісного компонента соціальної компетентності молодших школярів

Учням з високим рівнем сформованості діяльнісного компонента соціальної компетентності притаманні навички та способи соціально значущої поведінки, вміння спілкування та взаємодії у навчальній та

позанавчальній діяльності, навички емоційної саморегуляції та проблемно-дозвілєвої поведінки.

В учнів із середнім рівнем сформованості діяльнісного компонента недостатньо розвинені навички та способи соціально значущої діяльності, вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності.

В учнів з низьким рівнем погано сформовані навички та способи соціально значущої поведінки, вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності, відсутні навички емоційної саморегуляції.

Щоб визначити, який рівень соціальної компетентності переважає в учнів 3 - Г класу було укладено таблицю, у якій прописано рівні компонентів соціальної компетентності кожного учня (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Компоненти	Рівні		
	Високи й	Середні й	Низьки й
Мотиваційни й	6	22	3
Когнітивний	9	22	0
Діяльнісний	11	17	3

З таблиці 2.2 видно, що в учнів 3 - Г класу переважає середній рівень означених нами компонентів соціальної компетентності.

Таким чином, результати констатувального етапу експериментального дослідження показали, що переважна більшість респондентів має середній рівень сформованості соціальної компетентності, але також виявлені учні з високим та низьким рівнем соціальної компетентності.

Тому, з метою ефективного формування soft skills як передумови розвитку соціальної компетентності молодших школярів, нами було запропоновано **програму «Вчимося жити у суспільстві»**, заходи якої спрямовані на розвиток соціальної компетентності молодших школярів.

2.2. Експериментальна перевірка педагогічних умов формування soft skills учнів початкової школи шляхом впровадження програми «Вчимося жити у суспільстві»

Комплекс програмових заходів «Вчимося жити у суспільстві» (табл. 2.2) спрямований на розвиток у молодших школярів знань про суспільство та правила взаємодії у соціальних ситуаціях і розрахований на 12 занять. В результаті опрацювання програми учні познайомилися з поняттями «спілкування», «етикет», «індивідуальність», «самооцінка», що сприяло підвищенню рівня знань про суспільство та способи взаємодії з людьми. Участь в концертах, конкурсах, екскурсіях та вікторинах дала можливість закріпити отримані знання про норми і правила спілкування та поведінки в суспільстві та сформуванню умінь взаємодіяти з оточуючими людьми.

Таблиця 2.2

Програма заходів «Вчимося жити у суспільстві»

№ п.п.	Назва заходу	Форма проведення
1.	Правила спілкування та поведінки у суспільстві	Бесіда
2.	Що таке добре та що таке погано?	Година спілкування
3.	Хто такі друзі і як з ними дружити?	Тренінг
4.	Народні уявлення про добро і зло у казках	Вікторина
5.	Театральне життя	Екскурсія
6.	Ввічливість: що це таке і чому вона важлива?	Бесіда
7.	Світ моїх захоплень	Година спілкування
8.	Поговоримо про самооцінку	Гра
9.	Роль міміки та жестів в житті людини	Проектна діяльність
10.	Поетична година	Конкурс
11.	Формули ввічливості	Година спілкування

12.	Мої успіхи та досягнення	Бесіда
13.	Скарбничка добрих справ	Благодійна акція для дітей, позбавлених батьківського піклування

Метою реалізації програми є розвиток гнучких навичок - soft skills - з метою формування соціальної компетентності особистості, а також сприяння подоланню учнями емоційних та комунікативних проблем.

Завдання програми:

- підвищити у молодших школярів рівень знань норм та правил спілкування та поведінки у суспільстві;
- розвинути у молодших школярів прагнення проявити себе в соціально-значущій діяльності;
- удосконалити вміння спілкування та взаємодії у навчальній та позанавчальній діяльності з однолітками та дорослими;
- формувати гнучкі навички - soft skills з метою підвищення рівня соціальної компетентності.

Програма заходів передбачає використання різних форм взаємодії, а саме: години спілкування, бесіди, майстер-класи, ігри, вікторини, конкурси, проєктна діяльність, екскурсії.

Програма «Вчимося жити у суспільстві» містить наступні заходи:

1. Бесіда «Правила спілкування та поведінки у суспільстві».

Мета: розширення уявлень молодших школярів про правила спілкування та поведінки у суспільстві.

Бесіда спрямована на формування у молодших школярів поняття «спілкування», розвитку уявлень про норми та правила поведінки у суспільстві.

0. Година спілкування «Що таке добре та що таке погано?»

Мета: розвиток у молодших школярів уміння розрізняти «добре» від «поганого».

Завданнями запропонованої години спілкування є обговорення з молодшими школярами понять «добре» та «погано»; виховання у школярів мотивації до здійснення добрих вчинків.

0. Тренінг «Хто такі друзі і як з ними дружити?»

Мета: виховання у молодших школярів товариських навичок та дружелюбності.

Завданнями майстер-класу є розкриття сутності понять «товариш» та «друг»; визначення особистісних якостей, якими повинен володіти «справжній друг»; сприяння формуванню дружнього класного колективу.

0. Вікторина «Народні уявлення про добро і зло у казках»

Мета: формувати вміння у дітей молодшого шкільного віку розрізняти добрі та злі вчинки.

Завдання: узагальнити знання дітей про українські народні казки, формувати комунікативні навички під час виконання спільної колективної діяльності, розвивати любов до книги.

0. Екскурсія «Театральне життя»

Мета: познайомити учнів з історією виникнення театру, українськими театральними діячами, акторами, режисерами, драматургами, видами театру. Розвивати критичне мислення, уяву, фантазію, артистичність. Виховувати культуру поведінки у театрі.

Завдання: познайомити молодших школярів з театральним життям, формувати правила поведінки у громадському місці, розвивати любов до театру.

0. Бесіда «Ввічливість: що це таке і чому вона важлива?»

Мета: виховання у молодших школярів толерантності та ввічливості до оточуючих людей.

Завдання: обговорити з молодшими школярами поняття «ввічливість»; розвинути вміння молодших школярів поводитися

відповідно до моральних норм поведінки; згадати з молодшими школярами «ввічливі» слова та скласти словник «ввічливих» слів.

0. Година спілкування «Світ моїх захоплень»

Мета: розширення кругозору молодших школярів про способи проведення дозвілля.

Завдання: познайомити молодших школярів із захопленнями однокласників; сприяти усвідомленню молодшими школярами своєї індивідуальності та індивідуальності кожної людини; сприяти згуртуванню класного колективу.

0. Гра «Поговоримо про самооцінку»

Мета: дослідження з молодшими школярами поняття «самооцінка», її впливу на особистість та її діяльність.

Завдання: познайомити молодших школярів із поняттям «самооцінка»; створити умови для визначення власної самооцінки.

0. Проектна діяльність «Роль міміки та жестів в житті людини»

Мета: створення молодшими школярами проекту на тему «Роль міміки та жестів в житті людини».

Завдання: познайомити молодших школярів із поняттями «жести», «міміка»; формувати у молодших школярів навички збору та обробки інформації; розвинути у молодших школярів творче мислення.

0. Конкурс «Поетична година»

Мета: сприяння розкриттю творчого літературного потенціалу молодших школярів.

Завдання: створити умови для вираження творчих літературних здібностей; спонукати у молодших школярів інтерес до читання; розвинути у молодших школярів навички виразного читання та вміння виступу перед аудиторією.

0. Година спілкування «Форми ввічливості»

Мета: закріплення знань молодших школярів про ввічливу поведінку у спілкуванні.

Завдання: розширити словниковий запас молодших школярів формулами мовного етикету; відпрацювати з молодшими школярами правила вживання «ввічливих слів»; навчити молодших школярів розрізняти ввічливу поведінку та ввічливу мову.

0. Бесіда «Мої успіхи та досягнення»

Мета: формування у молодших школярів мотивації досягнення успіху.

Завдання: познайомити молодших школярів із поняттями: «успіх», «досягнення»; навчати молодших школярів аналізувати свої успіхи та досягнення.

0. Благодійна акція для дітей, позбавлених батьківського піклування «Скарбничка добрих справ»

Мета: формування в учнів емоційного інтелекту, емпатії, готовності прийти на допомогу; навчати розуміти внутрішній стан іншого.

Наведемо приклади проведених занять у межах реалізації програми «Вчимося жити у суспільстві»: година спілкування «Світ моїх захоплень» (Додаток Г) та тренінг «Хто такі друзі і як з ними дружити?» (Додаток Д).

Захід «Світ моїх захоплень» було проведено у формі години спілкування. Метою години спілкування було створення подорожі країною захоплень. Доцільною та ефективною формою роботи під час заняття була гра «Фруктовий салат» за допомогою якої учні налаштувалися на роботу та познайомилися з різноманітними видами хобі та захоплень людей. Мультимедійна презентація підготовлена до заняття слугувала візуальним супроводом до матеріалу, який познайомив учнів та розширив їх уявлення про поняття «захоплення/хобі». В презентації було розміщено не тільки текстовий матеріал, а й картинки. Міні-лекція була побудована у вигляді діалогу з учнями, що дало можливість активізувати їх пізнавальний інтерес та

спонукало до комунікативної взаємодії. Після чого учням було запропоновано перегляд мультфільму «Про хобі» з подальшим його обговоренням. Підведення підсумків заняття проведено у формі гри «М'яч чесності», яка сприяла підвищенню згуртованості класу, розвитку чесності учнів, висловленню власної думки кожним школярем.

Тренінгове заняття «Хто такі друзі і як з ними дружити?» було проведено у формі подорожі до країни Дружба. Вступне слово вчителя було побудовано таким чином, щоб створити атмосферу довіри та товарищескості між учнями класу. Під час тренінгу увазі учнів було запропоновано перегляд презентаційного матеріалу, який розширив уявлення дітей про поняття «дружба». Після чого було запропоновано перегляд мультфільму «Лунтік. Дружба важливіше» з подальшим його обговоренням, який створив атмосферу казки на занятті. Вправа «М'яч чесності». На завершення було використано вправу «М'яч чесності», метою якої було підведення підсумків тренінгового заняття; сприяти підвищенню згуртованості класу, розвитку чесності учнів, висловленню власної думки кожним учнем.

Отже, впровадження програми «Вчимося жити у суспільстві» сприятиме ефективному формуванню соціальної компетентності молодших школярів, а різноманітний спектр підібраних форм, методів та прийомів роботи з учнями початкової школи сприятиме подоланню емоційних та комунікативних проблем, формуванню необхідних soft skills для успішної соціалізації в суспільстві, підвищення рівня знань про норми та правила спілкування та поведінки в суспільстві та розвитку у молодших школярів вміння спілкуватися та взаємодіяти з оточуючими.

ВИСНОВКИ

Вимогою сьогодення є виховання соціально компетентної особистості, яка здатна застосовувати механізми ефективної адаптації до умов, які постійно змінюються та взаємодіяти з оточенням. В ході проведення нашого дослідження, яке присвячено цій актуальній темі, ми дійшли таких висновків:

1. Уміння та навички поведінки у соціумі, якими оволодіває дитина в початковій школі, стають підґрунтям формування активної гуманістично спрямованої повноцінної особистості. Саме тому становлення соціальної компетентності як інтегративної якості молодших школярів має стати ключовим пріоритетним завданням освіти.

Умови та шляхи розвитку соціальної компетентності досліджувалися в чисельних наукових працях (Н. Бібік, С. Данилейко, М. Докторович, О. Юрченко, О. Савченко, Р. Скірко, О. Прашко, В. Коваленко, І. Ніколаєску, Н. Басюк та ін.). Не дивлячись на різні підходи до тлумачення пропонованого поняття, всіх авторів об'єднує ідея про активність та послідовність процесу формування соціальної компетентності, який триває протягом життя людини та набуває нових форм в кожному наступному періоді. Нам імпонує трактування дефініції «соціальна компетентність» Ніколаєску та Новікова: «системоутворювальний компонент в структурі особистісної культури дитини, що забезпечує адекватне задоволення потреб на основі організації власної діяльності, регульованої рівнем соціальної обізнаності особистості, й представляє собою гармонійне поєднання компонентів, що її визначають: рушійні сили, знання та особистісна активність»

В структурі соціальної компетентності виділяються взаємопов'язані компетентності, зміст яких визначається наявністю специфічних вмінь та соціальних навичок: комунікативні та управлінські таланти, лідерські навички, вміння працювати у команді, розвинений емоційний інтелект, стресостійкість та готовність адекватно реагувати в умовах конфлікту. Ці навички (м'які, гнучкі, надпрофесійні) називають soft skills, або соціально-комунікативними і трактують як «комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність праці і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою».

2. Роль вчителя у формування soft skills в освітньому середовищі сучасної початкової школи є першочерговою, оскільки сучасний педагог має сам бути всебічно розвиненою людиною, професіоналом, володіти інноваційними педагогічними технологіями з метою організації освітнього процесу на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. М'які навички формуються у майбутніх вчителів протягом навчання у ЗВО.

3. З метою розв'язання завдань дослідження нами було визначено структурні компоненти поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» та визначено критерії і рівні сформованості досліджуваного феномену, що дало змогу провести діагностику соціальної компетентності учнів початкової школи.

Респондентами дослідження були учні 3 - Г класу Херсонської багатопрофільної гімназії № 20 імені Бориса Лавренюва. У дослідженні взяли участь 31 учень (16 – дівчат та 15 - хлопців).

Результати констатувального етапу експериментального дослідження дозволили зробити висновок: переважна більшість респондентів має середній рівень сформованості соціальної компетентності, також виявлені учні з високим та низьким рівнем

соціальної компетентності. Нами було обґрунтовано умови розвитку soft skills як засобу формування соціальної компетентності молодших школярів.

1) Сформованість надпрофесійних, гнучких навичок у вчителя, створення такого освітнього середовища, що сприяє формуванню соціальної компетентності молодшого школяра, підтримці прагнення кожного учня до саморозвитку й самовдосконалення в процесі отримання досвіду просоціальної поведінки;

2) Систематичне використання інноваційних технологій у спільній роботі вчителя та учнів, що спрямовано на формування soft skills як підґрунтя соціальної компетентності;

3) Цілеспрямована робота з організації та участі у суспільно корисній діяльності для набуття практичних умінь комунікативної культури в процесі здійснення різноманітних соціальних взаємовідносин.

4. Для ефективного формування soft skills як передумови розвитку соціальної компетентності молодших школярів, нами було запропоновано програму «Вчимося жити у суспільстві», заходи якої спрямовані на розвиток соціальної компетентності молодших школярів.

В процесі участі дітей у програмі, ми побачили, що учні змінюються на краще: намагаються дотримуватися правил поведінки, які створили разом, стають більш уважними до однолітків і дорослих, цікавляться внутрішнім світом та захопленнями один одного, адекватно реагують на ситуації спілкування, розв'язують конфліктні ситуації шляхом обґрунтування точок зору, допомагають товаришам. Найбільш ефективними та цікавими, за словами школярів, були такі заходи: тренінг «Хто такі друзі і як з ними дружити?», година спілкування «Світ моїх захоплень», де кожен презентував власне хобі, гра «Поговоримо про самооцінку», бесіда «Мої успіхи та досягнення» з міркуванням про те, що спонукає людину іти шляхом звершень, благодійна акція для

дітей, позбавлених батьківського піклування «Скарбничка добрих справ», де кожний був у ролі волонтера.

Отже, нашу гіпотезу підтверджено, мету дослідження досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ: Чернівці «Букрек», 2018. 320 с.

2. Бобро А. А. Формування soft skills у майбутніх учителів початкової школи. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки"; (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), no 1, Apr. 2021, pp 117-24. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2064/1/16.pdf>.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.

4. Горлова А. В. Використання освітнього потенціалу медіа в процесі соціалізації молодших школярів // Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти умовах розбудови нової української школи. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції. Херсон, 2018. С. 53-55.

5. Горлова А., Калашнікова Ю. Шляхи розвитку soft skills як передумова формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи // «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка». Випуск № 47 том 2, 2022. С. 183-189. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_2/29.pdf

6. Докторович М. Соціальна компетентність як наукова проблема // Психологія і суспільство. № 3, 2009. С. 144-147. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30622/1/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf>.

7. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

8. Кірдан О., Кірдан О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти / Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 2(6), 2021. С. 152-160. URL: <file:///C:/Users/%D0%91%D0%B8%D0%B1%D0%B0%20%D0%B8%20%D0%91%D0%BE%D0%B1%D0%B0/Downloads/248144-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-569724-1-10-20211221.pdf>.

9. Коваленко В. Є. Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (338), 2020. С. 5-15. URL: [http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7066/1/1.%20Kovale nko.pdf](http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7066/1/1.%20Kovale%20nko.pdf)

10. Компетентність дошкільника у сфері життєдіяльності «Я САМ» як умова становлення позиції «Я-у-світі» // Теоретико-методичні проблемивиховання дітей та учнівської молоді/Збірник наукових праць. КН.1. Київ, 2005. С.195-205.

11. Кононко О. Особистісна орієнтація - пріоритет сьогодення // Дошкільне виховання. 2000. № 5. С. 3-6.

12. Ніколаєску О. І. Формування соціальної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів : науково-методичний посібник. Черкаси: ОШОПП, 2014. 76 с.

13. Професійний стандарт вчителя початкових класів, вчителя закладу загальної середньої освіти і вчителя з початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>.

14. Сучасні назви Soft і Hard skills – що це?. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/suchasni-nazvi-soft-i-hard-skills--scho-tse>.
15. Фіцула М. М. Педагогіка: посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с. URL: http://odnorobivka.edu.kh.ua/Files/downloads/Fitsula_M_M__Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf
16. Формування життєвої компетентності особистості старшокласників загальноосвітніх шкіл України: Дис....канд.пед.наук:13.00.07 // Інститут проблем виховання АПН України. К.,2001. 215 с.
17. Юрченко О. Структура соціальної компетентності молодшого школяра // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 7. С. 224-233. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_7_25.
18. Dimitrova K. Formation of soft skills in preschool and primary school age - an important factor for success in a globalizing world. Knowledge International Journal, 28(3), 2018. p. 909-914.
19. Marcel M. Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace. Business Communication Quarterly. 75 (4), 2012. P. 453–465.
20. Olha BILJAKOWSKA «Soft skills» як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя // Uniwersytet humanistyczno-przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie. Rocznik Polsko-Ukraiński? 2018, t. XX, s. 175–185. URL: http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/5918/14_Biljakowska_Rocznik_20.pdf.

ДОДОТКИ

Додаток А

**Діагностична методика соціальної компетентності молодших
школярів Перелигіної Є. А. та Фішман І. С.**

Бланк тесту

№	І рівень		
1.	Чи міг би ти, працюючи в групі, взяти на себе відповідальність і бути старшим у ній?		
	а) ні в якому разі	б) так, я завжди хочу бути першим	в) так, якщо тобі надають довіру однокласники
2.	Коли ви відстоюєте свою думку, то:		
	а) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте переконливі аргументи	б) залишитесь при своїй думці, які б аргументи не висувалися	в) змініте свою думку, якщо вас будуть примушувати
II рівень			
3.	Ти обрав би в якій навчатимешся, бо:		
	а) туди пішли вчитися твої друзі	б) вона неподалік будинку	в) там цікаво вчитися
4.	Для того, щоб ти встиг зробити всі необхідні справи:		
	а) потрібно скласти план та чітко його дотримуватися	б) не обов'язково складати план	в) не потрібно нічого планувати
III рівень			
5.	У вільний час я зазвичай:		
	а) переглядаю телевізор	б) безцільно тиняюся по вулиці	в) відвідую гуртки по інтересам
6.	Якщо ти вже вирішив, яку професію вибереш, коли виростеш, то:		
	а) будеш регулярно відвідувати потрібні гуртки, секції	б) відвідуватимеш гуртки та секції з настрою	в) не будеш, тому що це забирає багато часу

Правильність кожного завдання оцінюється відповідно до рівня складності. За правильну відповідь I рівня складності, дається один бал. За правильну відповідь II рівня складності, дається два бали. За правильну відповідь III рівня складності, дається три бали. За результатам перевірки необхідно підрахувати сумарний бал. Максимальна кількість набраних балів – 12. Відповідно до отриманих

балів визначається рівень мотиваційного компонента соціальної компетентності за наступною шкалою:

- від 9 до 12 балів – високий рівень (понад 70 %);
- від 6 до 8 балів – середній рівень (51-69%);
- від 0 до 5 балів – низький рівень (нижче 50%).

Додаток Б

Діагностика компетентностей Беспалової Г. М.

Інструкція: якщо ти повністю згоден із наведеним твердженням, якщо ти вважаєш, що це «абсолютно про тебе», то напиши в бланку (+3); якщо ти категорично не згоден, це точно не про тебе, то напиши (-3); якщо ти сумніваєшся, то напиши ту цифру, яка ближче до твоєї позиції; якщо ти не знаєш, як можна відповісти, напиши (0).

Бланк опитувальника:

№	Питання:	Відповіді:
1	Правила за якими живе моя школа, мій клас я приймаю, вважаю, що вони розумні.	
2	У мене була можливість дізнатися, за якими правилами живе моя школа.	
3	Для того, щоб існувати школа, клас, держава вони повинні мати свої правила.	
4	Можливо, правила, за якими живе мій клас, моя школа мені і не подобаються, але я вважаю, що їх потрібно дотримуватися.	
5	У мене є можливість змінити правила, за якими живе мій клас, моя школа.	
6	Я хотів би більше знати про правила або закони, за якими живе моя держава.	
7	Я хотів би більше знати про правила або закони, за якими живе моє суспільство.	
8	Я почуваюся громадянином своєї держави.	
9	Як громадянин своєї держави у мене є права та обов'язки, і я їх знаю.	
10	У мене є достатньо знань та умінь, щоб добре влаштуватися у життя.	
11	Я маю достатньо умінь, щоб досягти того, чого я хочу.	
12	Я знаю і вмію достатньо, щоб, опинившись в іншій школі або іншому місті відчувати себе своїм.	
13	Зі своїми однокласниками, я спілкуюся або разом робимо що-небудь крім уроків.	
14	Шкільні свята мені цікаві.	
15	У нас у школі часто відбувається щось цікаве, крім уроків.	
16	Моє життя більше залежить від батьків, ніж від мене.	
17	Моє життя більше залежить від того, як складуться обставини.	
18	Мої успіхи у школі залежать від мене.	

19	Мої стосунки з людьми більше залежать від мене, ніж від тих, з ким, я спілкуюся.	
20	Я несу відповідальність за те, як я роблю.	

Аналіз результатів проводиться за 7-бальною шкалою: від (-3) до (+3) балів. Відповіді респондентів переводять у 7-бальну шкалу і далі підраховується загальна сума балів та окрема сума по кожному параметру, що діагностується. Відповідно до отриманої суми балів визначається рівень когнітивного компонента соціальної компетентності за наступною шкалою:

- від 145 до 175 балів – високий рівень (понад 80 %);
- від 71 до 139 балів – середній рівень (41-79%);
- від 0 до 70 балів – низький рівень (нижче за 40 %).

Додаток Г**Година спілкування «Світ моїх захоплень»****Вступне слово вчителя**

Мета: створити атмосферу подорожі.

Час проведення: 5 хв.

Ресурси: мультимедійна дошка/проектор, ноутбук/комп'ютер, мультимедійна презентація, де буде зображений потяг, звук потягу – MP3 файл, квиток на потяг.

Хід проведення: Педагог каже: «Доброго дня, діти, сьогодні ми з вами розпочнемо нашу веселу подорож. Ми з вами маємо чарівний потяг, цим потягом ми з вами і будемо подорожувати, але для того, щоб потрапити на потяг, кожен з нас повинен мати квиток, квитки продаються в касі – ціна квитка одна посмішка (педагогічний працівник дістає квитки, і учні по черзі мають придбати собі квиток за посмішку). Після «купівлі» квитків діти сідають на свої місця. Квиток. Педагог каже: «Шановні пасажири, потяг відправляється у веселу подорож!»

Вправа на активізацію «Фруктовий салат»

Мета: підвищити настрій учнів, активізувати їх на подальшу роботу.

Час проведення: 5-10 хв.

Хід проведення: Педагог пропонує учням пограти в гру «Фруктовий салат». Учні сідають у коло, після чого педагогічний працівник каже: «Хто любить дивитися телевізор, поміняйтесь місцями», «Хто любить морозиво, поміняйтесь місцями», «Хто любить грати в комп'ютерні ігри, поміняйтесь місцями» і т.д.

Мультимедійна презентація

Мета: розширити поінформованість учнів про поняття «захоплення/хобі». **Час проведення:** 5-15 хв.

Ресурси: мультимедійна дошка/проектор, ноутбук/комп'ютер, мультимедійна презентація.

Хід проведення: Педагог каже: «Шановні пасажери ми з вами прибуваємо на станцію «Мої захоплення» (після слів педагогічного працівника лунає звук потягу). Педагогічний працівник каже: «Захоплення або хобі – ці слова означають улюблені заняття або розваги у вільний час», після чого педагогічний працівник читає міні-лекцію з мультимедійної дошки.

Запитання для обговорення:

- А яке ваше захоплення/хобі?

Перегляд мультфільму про хобі

Мета: перегляд учнями мультфільму та його обговорення.

Час проведення: 10-15 хв.

Ресурси: мультфільм, проектор/мультимедійна дошка, комп'ютер/ноутбук. **Хід проведення:** Педагогічний працівник пропонує учням переглянути мультфільм про хобі, після чого обговорити побачене.

Запитання для обговорення:

- Чи сподобався вам мультфільм?

- Як ви вважаєте, чи завжди захоплення/хобі є безпечним для життя людини?

- Якщо «так» чи «ні», то чому?

Вправа «М'яч чесності»

Мета: підвести підсумки тренінгового заняття; сприяти підвищенню згуртованості класу, розвитку чесності учнів, висловленню власної думки кожним учнем.

Час проведення: 10-15 хв.

Ресурси: «М'яч чесності».

Хід проведення: Педагог: «І на завершення нашої сьогоднішньої подорожі пропоную вам пограти в гру, яка називається «М'яч чесності». Педагог пропонує учням сісти в коло і по черзі кожному висловитися, передаючи м'яч по колу.

Запитання для обговорення:

- Чи сподобалася вам наша подорож? - Якщо сподобалася, то чим?
- Якщо не сподобалася, то чим?
- Що вам найбільше запам'яталось з нашої сьогоднішньої подорожі?

Педагог дякує учням за участь в тренінговому занятті (подорожі). «До нових зустрічей! До наступної подорожі!»

Додаток Д**Тренінгове заняття «Хто такі друзі і як з ними дружити?»****Вступне слово педагогічного працівника**

Мета: створити атмосферу довіри та товариськості.

Час проведення: 5 хв.

Ресурси: мультимедійна дошка/проектор, ноутбук/комп'ютер, мультимедійна презентація, де буде зображений потяг, звук потягу – MP3 файл, квиток на потяг.

Хід проведення: Учитель: «Доброго дня, діти, сьогодні ми з вами розпочнемо нашу веселу подорож. Ми з вами маємо чарівний потяг, цим потягом ми з вами і будемо подорожувати, але для того, щоб потрапити на потяг, кожен з нас повинен мати квиток, квитки продаються в касі – ціна квитка одна посмішка (педагогічний працівник дістає квитки, і учні по черзі мають придбати собі квиток за посмішку). Після «купівлі» квитків діти сідають на свої місця. Квиток. Учитель каже: «Шановні пасажери, потяг відправляється у веселу подорож (після слів педагогічного працівника лунає звук потягу – додаток 1).

Мультимедійна презентація

Мета: розширити поінформованість учнів про поняття «дружба».

Час проведення: 10-15 хв.

Ресурси: мультимедійна дошка/проектор, ноутбук/комп'ютер, мультимедійна презентація.

Хід проведення: Учитель: «Шановні пасажери, ми з вами прибуваємо на станцію «Хто такі друзі і як з ними дружити?» (після слів педагогічного працівника лунає звук потягу). Учитель: «Дружба – це дорогоцінний камінь, який важко знайти, але надто просто втратити. Для того, щоб знайти справжнього друга, недостатньо одного дня. Інколи на

це потрібні роки». Після чого педагогічний працівник розповідає міні-лекцію з мультимедійної дошки. Після 4-го слайду учитель показує учням мультфільм «Лунтік. Дружба важливіше».

Перегляд мультфільму «Лунтік. Дружба важливіше»

Мета: створити атмосферу казки.

Час проведення: 10 хв.

Ресурси: мультимедійна дошка/проектор, ноутбук/комп'ютер, мультимедійна презентація.

Хід проведення: Учитель каже: «А, зараз ми з вами переглянемо мультфільм «Лунтік. Дружба важливіша», 456 серія.

Запитання для обговорення:

- Як ви вважаєте, чи потрібні людям друзі?
- Якщо «так», то навіщо?
- Якщо «ні», то чому?
- Чи маєте ви друзів?

Вправа «М'яч чесності»

Мета: підвести підсумки тренінгового заняття; сприяти підвищенню

згуртованості класу, розвитку чесності учнів, висловленню власної думки кожним учнем.

Час проведення: 10-15 хв.

Ресурси: «М'яч чесності».

Хід проведення: Учитель каже: «І на завершення нашої сьогоднішньої подорожі пропоную вам пограти в гру, яка називається «М'яч чесності». Учитель пропонує учням сісти в коло і по черзі кожному висловитися, передаючи м'яч по колу.

Запитання для обговорення:

- Чи сподобалася вам наша подорож?
- Якщо сподобалася, то чим?

- Якщо не сподобалася, то чим?

- Що вам найбільше запам'яталось з нашої сьогоднішньої подорожі?

Педагог дякує учням за участь в тренінговому занятті

(подорожі). «До нових зустрічей!

До наступної подорожі!»

Додаток Е

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Калашнікова Юлія Романівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
- не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
- своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
- не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
- підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
- поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
- не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;

- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

30.09.2021

A rectangular box containing a handwritten signature in black ink. The signature is cursive and appears to be the name 'Nestor'.